

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 6/2012 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2013—2016

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä huhtikuuta 2012 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2013—2016 (VNS 1/2012 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutesaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- budjettisihteeri Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- talousjohtaja Oili Hintsala ja rakennusneuvos Teppo Lehtinen, ympäristöministeriö
- teollisuusneuvos Petteri Kuuva, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Matti Hepola, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta kiinnittää valtiovarainvaliokunnan vakavaa huomiota ympäristöministeriön hallinnonalan supistuvasta kehyksestä aiheutuviin vaikeuksiin. Kehys supistuu vuoden 2012 275 miljoonasta eurosta 222 miljoonaan euroon vuonna 2016. Hallinnonala muodostaa näin 0,4—0,5 % hallinnonalojen kokonaiskehyksestä. Koska kokonaiskehys on näin pieni, lisäsäästöjen vaikutus hallinnonalan toimintamahdollisuuksiin on suhteellisesti suurempi kuin muilla hallinnonaloilla.

Toimintamäärärahataso on niin matala, että lisäsäästöjä ei tule enää toteuttaa.

Ympäristöministeriön hallinnonalan osalta valiokunta pitää myönteisenä Itämeren suoje-
luun osoitetun rahoitustason säilymistä suunnit-
teen entisellään. Valiokunta korostaa Itämeren

suojelun ja Suomen kansainvälisten sitoumus-
ten suurta merkitystä tältä osin. Öljyntorjunta-
menoja kuitenkin leikataan 600 000 eurolla,
mikä on ongelmallista siksi, että öljyntorjunta-
alusten ylläpitokustannukset nousevat luonnolli-
sesti vuosittain ja kokonaiskustannuksetkin kas-
vavat uusien, sinänsä tervetulleiden öljyntorjunta-
alusten käyttöönsaamisen myötä. Valiokunta
viittaa eduskunnan Itämeri-selonteon johdosta
hyväksymään kannanottoon siitä, että hallituksen
tulee turvata öljyntorjunnan riittävät resurs-
sit. Valiokunta toteaa myös, että öljysuojamaksun
korotus on voimassa väliaikaisesti vain vuoden
2012 loppuun saakka. Öljyntorjuntavalmiuden
rahoitus muissa Itämeren rantavaltioissa on
järjestetty valtion budjettirahoituksella. Väliai-
kaisen korotuksen hyväksyessään valiokunta
edellytti, että hallitus selvittää mahdollisuuksia

laajentaa öljysuojarahaston rahoituspohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talous-arvioratkaisin¹.

Myönteistä on myös Metsähallituksen luontopalveluihin osoitetun rahoitustason säilyminen. Tämä onkin välttämätöntä, sillä vuonna 2011 on perustettu Selkämeren kansallispuisto ja Siipoonkorven kansallispuisto, joista aiheutuu kustannuksia vanhojen kansallispuistojen ohella. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä, että kansallispuistoilla on suuri merkitys matkailun vetovoimatekijänä ja siten aluetalouden kannalta ja tutkimusten mukaan niihin sijoitetut varat palautuvat moninkertaisesti paikallistalouteen. Valmisteilla olevaan valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden omistuksen ja hoidon järjestämiseen ei kuitenkaan ole riittävä rahoitusta. Valtion maaomaisuuden keskitämisen myötä Metsähallitukselle on siirtynyt tältä osin uusia tehtäviä.

Edellä lausutusta huolimatta valiokunta on hyvin huolissaan kokonaiskehysten niukkuuden vaikutuksesta jopa koko ympäristöhallinnon perustehtävien hoitamiseen. Ehdotetut lisäsäästöt kohdistuvat kaikkiin toiminnallisiin määrärahoihin, jolloin hallinnon toimintakyky joutuu suu- relle koetukselle. Ympäristövastuualueet elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa sekä aluehallintovirastoissa menettävät resurssejaan, mikä voi vaarantaa ympäristölupien joutuisan käsittelyn ja ympäristönsuojelun jälkivalvonnan perustehtävän asianmukaisen hoitamisen. Samanaikaisesti hallintoa työllistää muun muassa kaivosteollisuuden kasvu, joka on jo lisännyt valvontatarpeen kolmin-nelinkertaiseksi. Myös turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKESilla on kaivosteollisuuden osalta tärkeä asema. Ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseen on jo nyt huomattavaa painetta. Strategisesti merkittävän uuden teollisuudenalan, kuten kaivosteollisuuden luvitukset on kyettävä hoitamaan yhteiskunnallisesti kokonaisuutena katsoen hy-

väksyttävästi ja korkeatasoisesti. Valiokunta katsoo, että määrärahojen niukentuminen samanaikaisesti tehtävien lisääntymisen kanssa edellyttää joko rahoitustason nostoa tai uusien rahoitusmallien selvittämistä ja käyttöönottoa, mukaanlukien väliaikaiset ruuhkanpurkumallit.

Määrältään pieni, mutta merkitykseltään huomattava leikkaus kohdistuu vuodesta 2015 alkaen myös ympäristönsuojelun edistämisen määrärahaan (ennen ns. ympäristötyöt, 1,5 miljoonaa euroa). Edistämismäärärahalla tulisi ELY-keskusten esitysten ja maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmien mukaan vuosina 2011–2015 käynnistää yli 30 uutta siirtoviemärihanketta sekä yli 20 muuta ympäristötyökohdetta. Nämä ovat lähinnä pilaantuneiden alueiden kunnostushankkeita pohjavesien pilaantumisriskin ehkäisemiseksi sekä vesistöjen kunnostaminen ja yhdyskuntien jätevesikuormituksen vähentäminen jätevesien käsittelyä keskittämällä. Hankkeet ovat ympäristönsuojelun kannalta olennaisia ja myös työllisyyden kannalta tärkeitä, eikä jatkumoa tule harkitsemattomasti katkaista.

Määrällisesti suurin ympäristöministeriön hallinnonalan määrärahaileikkaus kehyskaudella kohdistuu asuntojen korjaus- ja energia-avustuksiin (15 miljoonaa euroa). Avustuksia uusiutuvaa energiaa hyödyntävien lämmitystapojen käyttöönottamiseen ei enää myönnetä. Käytännössä tämä tarkoittaa ns. lämpöpumppuavustusten lakkaamista joko vuonna 2013 tai 2014 (10 miljoonaa euroa). Korjaus- ja energia-avustusten vaikuttavuus ja kohdentaminen on määrä arvioida uudelleen määrärahan vähennyttyä merkittävästi.

Valiokunta pitää korjaus- ja energia-avustuksiin kohdistuvaa leikkausta ilmastostrategian vastaisena linjauksena. Energia- ja ilmastopoliittisen strategian tavoitteita tulee toteuttaa johdonmukaisesti, mikä edellyttää määrärahatason säilyttämistä ennallaan. Avustusta myönnettiin vuonna 2011 15 800 kohteeseen, mikä osoittaa suurta kiinnostusta tukimuotoon. Valiokunta katsoo, että tukea ei tulisi leikata ainakaan ennen kuin on selvitetty, onko käytettävissä muita, vaikuttavampia ohjaustoimenpiteitä vastaavien

¹ YmVM 11/2009 vp — HE 167/2009 vp; Hallituksen esitys laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta.

tavoitteiden saavuttamiseksi. Ilmastopolitiikkaan ei saa olla tempoilevaa, vaan tukipolitiikaksakin tulee olla johdonmukaisuutta.

Valiokunta huomauttaa, että määrärahaileikkaukset voivat johtaa energia- ja ilmastopoliittisen strategian ja Suomea sitovien tavoitteiden toteutumisen hidastumiseen tai saavuttamatta jäämiseen. Päästövähennystavoitteiden kiristyessä lainsäädännöllä ja taloudellisilla ohjauskeinoilla on aikaisempaa suurempi merkitys. On huomattava, ettei avustusten lakkauttaminen ole vain helppo säästötoimenpide, vaan sillä vaikutetaan kokonaistavoitteiden saavuttamiseen.

Valiokunta huomauttaa myös, että asuntopoliitiikan tavoitteena tulee olla elinkaarimallin mukaisen asumisen mahdollistaminen myös ikääntyneille ja vammaisille. Valiokunta pitää tärkeänä, että hissiavustuksia ei vähennetä, sillä se saattaa johtaa kasvaviin menoihin yhteiskunnalle, jos itsenäisen asumisen mahdollisuus hissitömissä taloissa vaarantuu.

Tavoitteiden saavuttamista vaikeuttaa myös tuulivoimarakentamisen kaavoituksen toteutusta edistävän määrärahan lakkaaminen vuonna 2014. Ilmasto- ja energiastrategian tavoitteena on kuitenkin nostaa tuulivoimakapasiteetti 2 000 megawattiin vuonna 2020, mikä edellyttää osaltaan laadukasta kaavoitusta. Lisäksi hallitusoh-

jelmassa todetaan erikseen, että tuulivoimarakentamista ohjaavien kaavojen, kuten maakunta-kaavan, hyvälle laadulle ja kaavoituksen sujuvalle etenemiselle varmistetaan riittävät resurssit. Valiokunta esittää, että ilmastopoliittisten toimien vaikuttavuutta selvitetään ja rahoitusta jatketaan, kunnes tehokkaista ohjauskeinoista voidaan harkitusti päättää.

Valiokunta toteaa yhteenvedonomaaisesti, että ympäristöministeriön hallinnonalan pienuudesta johtuen erityisesti toimintamenomäärärahasäästöt aiheuttavat muihin hallinnonaloihin verrattuna suhteellisesti ottaen suurempia vaikeuksia. Hallinnonalalla on saatu pienellä panostuksella aikaan paljon, mutta lisäsäästöt voivat johtaa jo hallinnon perustehtävien hoitamisen kärsimiseen. Valitettavaa ja lyhytnäköistä on myös hallitusohjelman mukaisen vihreän talouden edistämiseen kohdennetun määrärahan leikkaaminen sen vähentäessä tulevaisuuden menestystekijöitä. Säästöjä ei tulisi kohdentaa niihin.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 2 päivänä toukokuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Rakel Hiltunen /sd
jäs. Eeva-Johanna Eloranta /sd
Christina Gestrin /r
Timo Heinonen /kok
Antti Kaikkonen /kesk
Pauli Kiuru /kok
Jukka Kärnä /sd

Jari Lindström /ps
Eeva Maria Maijala /kesk
Martti Mölsä /ps
Sirpa Paatero /sd
Sari Palm /kd
Anni Sinnemäki /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.